

Předsudečné násilí z důvodu sexuální orientace či genderové identity

Čtvrtletní zpráva projektu Rise Up

Období: 1. 4.–30. 6. 2021

Shrnutí

In IUSTITIA zjistila v druhém kvartálu roku 2021 celkem osm incidentů proti LGBT+, které se staly na území ČR.

V dlouhodobém srovnání let 2018 až 2021 se jedná o nejvyšší hodnotu napříč všemi kvartály, což ukazuje na možný nárůst incidentů v souvislosti s projektem, který je zaměřen mimo jiné na zvyšování oznámených incidentů motivovaných sexuální orientací a genderovou identitou.

Výše uvedený nárůst demonstruje vysokou latenci těchto incidentů, které by pravděpodobně jinak zůstaly skryté, ať už orgánům činným v trestním řízení, či neziskovým organizacím a veřejnosti.

Úvod

Předsudečné násilí proti lidem s odlišnou SOGI představuje závažný společenský problém. Z výzkumů provedených v posledních letech v Česku¹ vyplývá, že tomuto násilí je vystavena nemalá část LGBT+ lidí a že jen naprosté minimum napadených následně kontaktuje policii.

Proč se na policii obrátí jen asi jeden z deseti napadených, má dva hlavní důvody. Zaprvé napadení nepovažují takové útoky za dostatečně závažné, aby se jimi dál zabývali. Oznámení útoku bývá časově náročné a řada obětí se k němu nechce vracet. Druhým důvodem je nedůvěra v policii. Napadení se domnívají, že by s útokem policie stejně nic neudělala například kvůli nedostatku důkazů, případně že dalším útokům stejně nemůže zabránit. Zároveň mají obavy, že se od policistů dočkají spíše bagatelizování útoku, zesměšňování, ba dokonce dalšího napadání.

Jakkoli je rozhodnutí policii nekontaktovat pochopitelné, přispívá k tomu, že pachatelé zůstávají bez trestu, a mohou tak v napadání dál pokračovat. Nedostatek informací o předsudečném napadání z důvodu SOGI v policejních statistikách bývá často interpretován jako důkaz toho, že k žádným takovým útokům nedochází, a pokud ano, nejsou nikterak závažné. A když problém neexistuje, není třeba ani usilovat o jeho řešení...

Hlavním cílem vydávání kvartálních zpráv o násilí z důvodu SOGI je poukázat na problematičnost výše uvedeného uvažování. Předsudečné násilí je problém a LGBT+ lidé se potýkají s jeho důsledky, ať už psychicky, anebo ve svém jednání, kdy se například ze strachu z dalšího napadání či nepříjetí vyhýbají jakémukoli tělesnému kontaktu na veřejnosti. SOGI násilí je nespravedlivé a je nezbytné s ním něco začít dělat. Je třeba, aby se o tomto násilí co nejvíce vědělo.

¹ Výzkumy jsou dostupné zde: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>, <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-1/diskriminace-a-nasili-motivovane-sexualni-orientaci-nebo-genderovou-identitou-online-setreni-mezilgbt-lidmi-v-cesku/Attachment>.

Kvartální zprávy mapují předsudečné incidenty, které byly oznámeny organizaci In IUSTITIA prostřednictvím webového formuláře či jinými kanály. Zároveň poslouží k informování o významných událostech, které se na poli postihování trestné činnosti z důvodu SOGI a pomoci obětem staly.

V této zprávě prezentujeme informace o SOGI incidentech zaznamenaných v druhém čtvrtletí letošního roku a zasazujeme je do kontextu dlouhodobého vývoje monitorování těchto incidentů organizace In IUSTITIA. Násilí motivované SOGI se vyznačuje vysokou mírou jeho neoznamování policii či jiným organizacím. Předpokládáme, že realizace projektu Rise Up může tuto tendenci zvrátit a počet oznamovaných incidentů, ať už orgánům činným v trestním řízení, nebo nevládním neziskovým organizacím, se zvýší.

Pokud chcete být pravidelně informováni o aktivitách In IUSTITIA v této oblasti, prosím přihlašte se do Newsletteru², který vám bude zasílán na emailovou adresu.

O projektu

Projekt *Rise up against anti-LGBTI hate crimes* je realizován ve spolupráci organizací Prague Pride, Národním ústavem duševního zdraví a In IUSTITIA. Cílem projektu je zvýšit informovanost české laické i odborné společnosti o diskriminaci a předsudečných útocích z důvodu SOGI a tím jim i předcházet.

Součástí projektu jsou aktivity zaměřené na zvyšování míry oznámených předsudečných útoků kvůli SOGI nevládním neziskovým organizacím a policii a na posílení mechanismů sběru dat v této oblasti tak, aby byly k dispozici přesnější a mezinárodně srovnatelné údaje. V rámci projektu budou rovněž poskytovány odborné služby obětem předsudečného násilí z řad LGBT+ komunity.

Ambicí projektu je podnítit politické a legislativní změny, jejichž následkem dojde ke zlepšení přístupu obětí trestných činů motivovaných SOGI ke spravedlnosti, a to za účasti Policie ČR, ale i dalších odborníků.

In IUSTITIA, o.p.s. je partnerem Prague Pride, z.s. v projektu RISE UP (č. 963772), financovaném z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014 - 2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Aktuality

Proběhl seminář Postavme se proti projevům nenávisti vůči LGBT+ lidem

20. dubna 2021 se uskutečnil mezinárodní online seminář Postavme se proti projevům nenávisti vůči LGBT+ lidem, na kterém vystoupili prezident Evropských LGBT policistů Alain Parmentier, vedoucí SOGI odboru při Radě Evropy Eleni Tsetsekou, Karel Fric z Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA) a zástupci neziskového sektoru, Tamás Dombos z organizace Háttér Society z Maďarska a Mel Stray z organizace Galop z Velké Británie.

² Přihlásit se můžete kliknutím na tento odkaz: <https://iniustitia.ecomailapp.cz/public/form/1-43c2cd496486bcc27217c3e790fb4088>.

Webinář se zaměřoval na možnosti posilování důvěry napadených LGBT+ osob v policii. Uskutečnil v angličtině a byl překládán do češtiny.

Prezident Zeman se ponižujícím způsobem vyjádřil o transgender lidech

Prezident Miloš Zeman využil svou přítomnost v pořadu CNN Prima News ke kritizování sufražetek, hnutí MeToo a Prague Pride. Stalo se tak poté, co byl dotázán moderátorkou dotázán na maďarský zákon postihující pedofilii, do něž bylo stranou Fidesz premiéra Viktora Orbána přidáno ustanovení zakazující šíření informací o homosexualitě či změně pohlaví. Zeman se dále ve svém televizním vystoupení negativně vyjádřil o transgender lidech. Prohlásil, že jsou mu „opravdu bytostně odporní“, a pokud se rozhodnou operací změnit pohlaví, dopouštějí se prý „trestného činu sebepoškozování“.

Posledně uvedený výrok je na hraně předsudečného útoku. Část transgender lidí je jím prohlašována za zločince, jakkoli trestní zákoník žádný trestný čin sebepoškozování nezná. Jedná se o stigmatizaci transgender lidí, kteří podstoupili operativní změnu pohlaví. Taková stigmatizace je v rozporu s ústavními principy.

Vůči Zemanově výrokům o transgender lidech se ohradila řada lidí a organizací. Např. mluvčí Prague Pride Daniel Zeman je označil za šíření nenávisti, které má vážný dopad na zdraví LGBT+ lidí. Spolek Trans*parent, který pomáhá zlepšovat situaci trans* lidí v české společnosti, vyzval prezidenta k veřejné omluvě.³ Z politiků Zemana kritizoval např. Jiří Pospíšil (TOP09), Markéta Pekarová Adamová (TOP09), Pavel Novotný (ODS), Georgia Hejduková (Mladé Pirátstvo) a Markéta Gregorová (Piráti).

Gregorová spustila na podporu transgender lidí jednodenní akci, do níž se zapojily téměř 2 000 lidí. Za každý komentář se přitom rozhodla darovat 50 Kč organizacím, které pomáhají transgender lidem. Výsledkem akce bylo darování peněz Trans*parent, S barvou ven a In IUSTITIA.⁴

Předsudečné incidenty

Z osmi incidentů zaznamenaných In IUSTITIA v druhém čtvrtletí roku 2021 byly čtyři namířeny proti transgender lidem a čtyři proti gayům nebo lesbám. Nejčastější formou byl ve vymezeném období slovní útok (8 případů), následované zastrašováním nebo vyhrožováním (4 případy). Dále jsme zaznamenali tři případy fyzického útoku a jednoho sexuálního útoku.

Z hlediska utrpěné újmy a škod se nejčastěji objevovala morální újma (7 případů) a psychická újma (6 případů). Méně často byla zaregistrována újma na zdraví (2 případy újmy s léčením nad 7 dní, 1 případ újmy s léčením do 7 dní). V jednom případě se objevila škoda na majetku (škoda nad 50 000 Kč).

Co se týče geografického rozmístění, nejvíce útoků bylo spácháno v Praze (5 incidentů). Po jednom incidentu bylo zaznamenáno v Jihomoravském a Plzeňském kraji. V jednom případě nebyl kraj zatím objasněn.

³ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/transgender-milos-zeman-lgbtq-gayove-lesby-prezident.A210628_090353_domaci_ajez

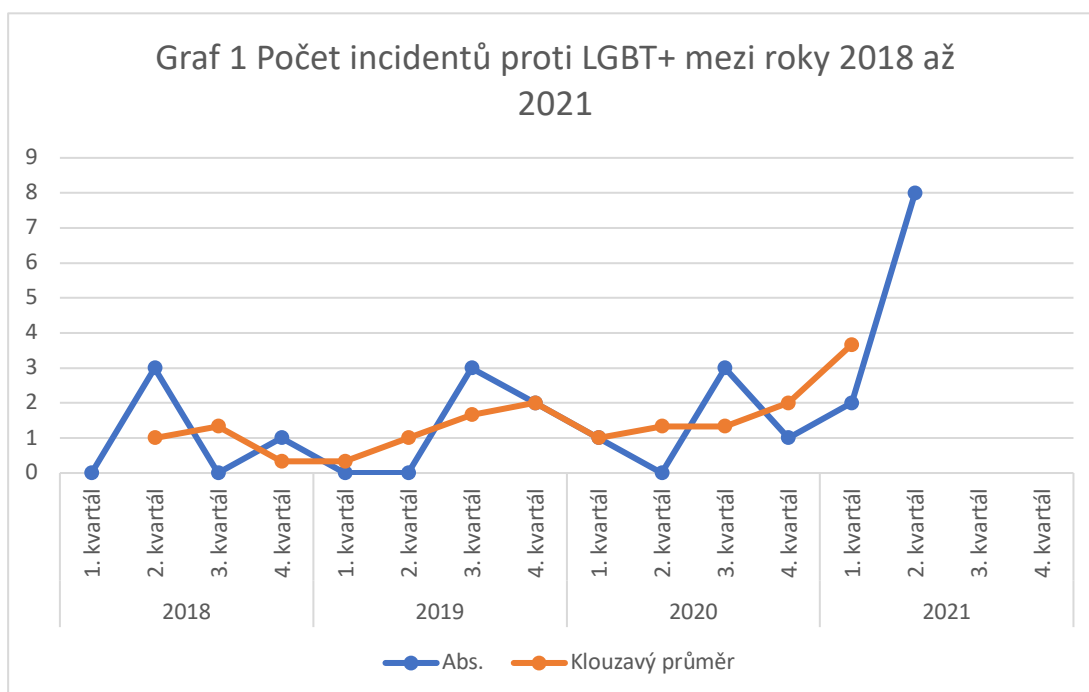
⁴ <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/gragorova-spontanni-kampan.html>

Při pohledu na bližší charakteristiky prostředí, kde se incidenty odehrály, je rovněž patrná rozmanitost. Relativně nejvíce útoků se stalo na internetu (2 incidenty) a v hostinském zařízení (2 incidenty). Jeden se objevil v domově oběti, veřejném prostoru a zaměstnání oběti. V jednom případě zůstala lokalita zatím nespecifikována.

Dlouhodobé srovnání incidentů motivovaných SOGI

In IUSTITIA systematicky monitoruje předsudečné násilí, včetně SOGI incidentů, již od svého vzniku v roce 2009. Čtvrtletní zveřejňování informací o předsudečných incidentech probíhá od roku 2018. Díky tomu můžeme v případě SOGI incidentů provést srovnání s předchozími lety a kvartály.

Graf 1 ukazuje, že k nárůstu zaznamenaných SOGI incidentů docházelo již v letech 2018 a 2019, tedy před zahájením projektu Rise Up. Nicméně počet zaznamenaných incidentů v druhém kvartálu 2021 je jasně nejvyšší.

Popis vybraných incidentů

Napadený šéfredaktor

Šéfredaktor časopisu LUI byl spolu se svým partnerem a další kamarádem verbálně napaden skupinou opilých mladých mužů. Nadávky měly homofobní charakter. Vyvolalo je to, že se se svým partnerem držel za ruku. Oběť si nenechala nadávky líbit, ohradila se proto nim a byla vzápětí napadena. Napadení bylo razantní, došlo k ublížení na zdraví, vyrazení zubu, pohmožděninám na těle a hlavě, krvácení z nosu. Oběť vše nahlásila na policii, odkud si však odnesla další traumatizující zážitek v podobě křičícího policisty. Věci si převzal věcně příslušný Odbor extremismu a terorismu a probíhá přípravné řízení.

„Měli by tě napíchnout na kůl!“

Mladá politička se stala terčem nenávistných zpráv a komentářů poté, co vyšla najevo její transgender identita. Lidé jí píší, že je „odporná“ nebo „že by ji měli napíchnout na kůl.“ Vlna nenávistných zpráv se podle ní vzedme pokaždé, když se ve veřejném prostoru vyjádří.

Nejnovější vlna nenávisti se objevila po rozhovoru prezidenta, který v televizi Prima prohlásil, že „transgender lidé jsou mu odporní“ a že změna pohlaví je „trestným činem sebepoškození“.

„Zatím vás nestřílíme“

V důsledku televizního rozhovoru prezidenta Zemana, v němž podpořil homofobní politiku maďarského předsedy vlády Orbána a ve kterém ponižoval transgender lidi, zaznamenal spolek Trans*parent zvýšený počet verbálních útoků, zejména prostřednictvím Facebooku a Instagramu. Útoků bylo několik desítek, část měla přímo výhrůžný charakter (Cyklon B, do plynu atd.). Jeden spolek vyhodnotil jako zvláště nebezpečný: „Prezident řekl svůj názor, se kterým bohužel souhlasí většina. Naučte se to respektovat. Nikdo vám právo na život nebere, ale hormonální nemoc je opravdu hnus. A ke potřeba ji léčit, ne propagovat dětem a společnosti, jako normální věc. Normální to není a nikdy nebylo. Takže tak, jak se vám nelíbí výrok prezidenta, tak počítejte s tím, že nám (mně) se nelíbí ten váš hnus..a taky vás nestřílím na ulicích (zatím).“

Poznámky k metodologii

Případy popsané ve zprávě byly zaregistrovány zaměstnanci a zaměstnankyněmi organizace In IUSTITIA během terénní práce a vlastního monitoringu médií a internetu. Dále některé případy nahlásili sami poškození či svědci.

Předsudečná pohnutka je v této zprávě identifikována jako předběžná na základě expertního posouzení. In IUSTITIA se snaží zaznamenané incidenty ověřovat, a to zejména ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V kvartálních zprávách nejsou vyhodnocovány incidenty, které In IUSTITIA přejímá z policejních statistik po uplynutí kalendářního roku do příslušných výročních zpráv o stavu předsudečného násilí v ČR. Z toho důvodu se údaje obsažené v kvartálních zprávách a výroční zprávě za daný rok budou nezbytně lišit.

S ohledem na interpretaci prezentovaných dat je třeba dále doplnit, že u kategorií typu škody, formy útoku a pohnutky platí, že incident mohl být charakterizován více než jedním znakem. Například jeden incident mohl být zaregistrován jako protiromský a protimuslimský zároveň. U některých případů naopak mohly být znaky neznámé nebo zatím neobjasněné. Proto je nutné k jejich interpretaci přistupovat opatrně.

Podrobněji je metodika monitorování předsudečného násilí zpracována ve výročních zprávách. Neprošlo jazykovou korekturou.

Financováno z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014-2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

